

Εσπερίδα ΣΕΣ: Εκπαίδευση και Οδική Ασφάλεια

Αθήνα, 27 Νοεμβρίου 2013

Η Εκπαίδευση Οδικής Ασφάλειας στο Στρατηγικό Σχέδιο για τη βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας στην Ελλάδα, 2011 – 2020

Σοφία Βαρδάκη

Δρ. Αγρονόμος και Τοπογράφος Μηχανικός ΕΜΠ, Συγκοινωνιολόγος

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Τομέας Μεταφορών & Συγκοινωνιακής Υποδομής

Στρατηγικό Σχέδιο για τη βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας στην Ελλάδα, 2011 – 2020

Ποσοτικός στόχος για το 2020 σε **συμφωνία με τον ευρωπαϊκό στόχο**: μείωση κατά 50% του αριθμού των νεκρών στα οδικά ατυχήματα του 2010

- ***Οι νεκροί στα οδικά ατυχήματα το 2020 να είναι λιγότεροι από 640***
ενδιάμεσος στόχος για το 2015: οι νεκροί λιγότεροι από 880.

Η Παιδεία Οδικής Ασφάλειας είναι η στέρεη βάση για τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας

- ***Σκοπός του Στρατηγικού Σχεδίου: η ανάπτυξη Παιδείας Οδικής Ασφάλειας***

Παιδεία Οδικής Ασφάλειας

- Η Παιδεία Οδικής Ασφάλειας συνδέεται με θετικές για την οδική ασφάλεια στάσεις και συμπεριφορές σε όλα τα επίπεδα: ατομικό, οικογενειακό, οργανισμών και φορέων, κοινότητας και κοινωνίας.
- Η Παιδεία Οδικής Ασφάλειας συνδέεται με απόρριψη των επικίνδυνων συμπεριφορών στην οδική κυκλοφορία και με την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος μέτρων οδικής ασφάλειας και την αποδοχή τους από την Κοινωνία.
- Με την Παιδεία Οδικής Ασφάλειας η ασφάλεια είναι εγγενής σε όλη τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο σύστημα της οδικής κυκλοφορίας, στις φάσεις σχεδιασμού, λειτουργίας και χρήσης του.

Ανάπτυξη Παιδείας Οδικής Ασφάλειας

Η ανάπτυξη της Παιδείας Οδικής Ασφάλειας επιτυγχάνεται με δημόσιο **αυτοκριτικό διάλογο** και **μάθηση** που (μετα)σχηματίζει στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις που καθορίζουν συμπεριφορές στην οδική κυκλοφορία.

Ο συντονισμός των απαραίτητων δράσεων για την ανάπτυξη Παιδείας Οδικής Ασφάλειας αποτελεί **αρμοδιότητα της Διυπουργικής Επιτροπής**

Βασικοί άξονες της προσπάθειας για την ανάπτυξη της Παιδείας Οδικής Ασφάλειας:

- **εκπαίδευση οδικής ασφάλειας ως διαδικασία δια βίου μάθησης**
- **εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης** σε θέματα οδικής ασφάλειας που δρουν ενισχυτικά σε άλλα μέτρα, π.χ. δημοσιοποιημένες δράσεις επιτήρησης, νέες νομοθετικές ρυθμίσεις και προγράμματα εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση οδικής ασφάλειας ως διαδικασία δια βίου μάθησης ^(1/3)

➤ Οι δράσεις για την εκπαίδευση οδικής ασφάλειας εντάσσονται κυρίως σε δύο προγράμματα:

‘Εκπαίδευση Οδικής Ασφάλειας’, αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

- εκπαίδευση οδικής ασφάλειας που προσφέρεται στο σχολείο, και μέσω σχετικών εξωσχολικών δραστηριοτήτων, σε παιδιά και εφήβους

‘Ασφαλείς χρήστες της οδού’, αρμοδιότητας: Υπουργείου ΥΠΟ.ΜΕ.ΔΙ

- εκπαίδευση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση οδηγών για ασφαλή οδήγηση

➤ Ο εξειδικευμένες εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης και ο συντονισμός των σχετικών δράσεων: αρμοδιότητα Διυπουργικής Επιτροπής.

Η εκπαίδευση οδικής ασφάλειας ως διαδικασία δια βίου μάθησης ^(2/3)

- **Μέτρο αυτοπροστασίας:** έχει στόχο την ασφαλή συμμετοχή στην κυκλοφορία και την εκμάθηση ασφαλών τεχνικών **βραχυπρόθεσμα**, και την ασφαλή και υπεύθυνη συμπεριφορά **μακροπρόθεσμα**.
- Παρέχονται **γνώσεις**, αναπτύσσονται **δεξιότητες**, ενισχύεται η **επίγνωση** των κυκλοφοριακών συνθηκών και των προσωπικών περιορισμών, και οι χρήστες παροτρύνονται για **αποφυγή επικίνδυνων καταστάσεων**.
- Η αποτελεσματική εκπαίδευση οδικής ασφάλειας **δημιουργεί και αλλάζει στάσεις** έτσι ώστε να είναι θετικές προς την ασφαλή και κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά.

Η εκπαίδευση οδικής ασφάλειας ως διαδικασία δια βίου μάθησης ^(3/3)

Αποτελεσματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα

- έμφαση σε συμπεριφορά που είναι επικίνδυνη
- επικέντρωση στην ομάδα-στόχο που την εκδηλώνει, και στις νοητικές και φυσικές ικανότητες που επιτρέπουν την αλλαγή της συμπεριφοράς (νοητική ανάπτυξη, λειτουργικοί περιορισμοί λόγω ηλικίας, συνήθειες)
- λαμβάνεται υπόψη το υπόβαθρο της ομάδας: έκθεση στον κίνδυνο, γνώσεις, κίνητρα και δυνατότητες της σε σχέση με την επιθυμητή συμπεριφορά

Εκπαίδευση για παιδιά και εφήβους

- Αφορά στους πεζούς, ποδηλάτες, οδηγούς δικύκλων, μελλοντικούς οδηγούς και επιβάτες.
- Η εκπαίδευση οδικής ασφάλειας γίνεται με **μαθήματα εντός της τάξης** και με **πρακτική εξάσκηση** σε προστατευμένες περιοχές και στο πραγματικό κυκλοφοριακό περιβάλλον.
- Αξιοποίηση της εκπαιδευτικής δυναμικής των συζητήσεων, της ομαδικής εργασίας, της έρευνας, των παρουσιάσεων σε κοινό και των δημιουργικών αναζητήσεων όπως το θέατρο στην εκπαίδευση.
- Για την αποτελεσματική εκπαίδευση οδικής ασφάλειας απαιτείται η **ανάπτυξη δράσεων και πρωτοβουλιών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο**, ενώ ρόλο έχουν και **ιδιωτικοί φορείς**.

Προϋποθέσεις για την επιτυχία της εκπαίδευσης για παιδιά και εφήβους ^(1/2)

- Οι δράσεις εκπαίδευσης οδικής ασφάλειας πρέπει να έχουν τον **χαρακτήρα προγραμμάτων** και όχι μεμονωμένων παρεμβάσεων.
- Η εκπαίδευση οδικής ασφάλειας πρέπει να εντάσσεται στο σχολικό πρόγραμμα κατ' ελάχιστο **είκοσι ώρες τον χρόνο** στα Νηπιαγωγεία, στα Δημοτικά και στα Γυμνάσια.
- Είναι αναγκαία η **αξιολόγηση, σε τακτά χρονικά διαστήματα, της ποιότητας των προγραμμάτων εκπαίδευσης οδικής ασφάλειας.**
- Ο συνδυασμός της εκπαίδευσης με την επιτήρηση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας και την εφαρμογή παρεμβάσεων βελτίωσης της υποδομής συμβάλλει στην **ευρύτερη αποδοχή της εκπαίδευσης από την κοινωνία.**

Προϋποθέσεις για την επιτυχία της εκπαίδευσης για παιδιά και εφήβους (2/2)

- Στον σχεδιασμό των προγραμμάτων εκπαίδευσης είναι αναγκαία η συμμετοχή **ειδικών επιστημόνων ψυχολόγων**, ενώ βασικό ρόλο έχουν οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό της Τροχαίας.
- Η **ενθάρρυνση της ανάπτυξης, στα παιδιά και στους εφήβους, μιας θετικής εικόνας για τον εαυτό τους** από το περιβάλλον στο σπίτι και στο σχολείο, έχει θεμελιώδη σημασία στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ασφάλειας.
- Οι **γονείς** έχουν τον ρόλο προτύπων και είναι **οι πρώτοι εκπαιδευτές**. Θα πρέπει **να ευαισθητοποιηθούν** για τον ρόλο τους και να ενισχυθούν οι δυνατότητες και η προσφορά τους.

Θέματα εκπαίδευσης παιδιών

- Τα παιδιά μαθαίνουν μέσω της **προσωπικής εμπειρίας**. Η πρακτική εκπαίδευση πρέπει να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί στο σχολείο και στο σπίτι.
- Υπάρχουν περιορισμοί στην αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης σε **συγκεκριμένο περιβάλλον ή θέση**.
- Η **σταδιακή εξάσκηση** των δεξιοτήτων των παιδιών **σε ρεαλιστικό περιβάλλον** με επίβλεψη, είναι σημαντικός παράγοντας επιτυχίας της εκπαίδευσης.
- Η εκπαίδευση για τη **χρήση του εξοπλισμού ασφαλείας** πρέπει να επικεντρώνεται στην ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και θετικών στάσεων, ώστε να γίνει στοιχείο της συνηθισμένης συμπεριφοράς.

Θέματα εκπαίδευσης εφήβων (1/2)

- Το περιεχόμενο, η μέθοδος και τα μέσα επικοινωνίας (πρόσωπο με πρόσωπο επαφή) της εκπαίδευσης πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένα και **ελκυστικά** για αυτές τις ηλικίες.
- Ο όρος **‘εκπαίδευση οδικής ασφάλειας’** είναι πιο κατάλληλος και ελκυστικός από τον όρο **‘κυκλοφοριακή αγωγή’**, ειδικά γι’ αυτή την ομάδα.
- **Παραδείγματα καλών πρακτικών** είναι: η χρήση πολυμέσων, η ενίσχυση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και υπευθυνότητας και συζητήσεις με άτομα που έχουν εμπλακεί σε οδικά ατυχήματα.

Θέματα εκπαίδευσης εφήβων (2/2)

- Οι έφηβοι επηρεάζονται έντονα από τα συναισθήματά τους, είναι αυθόρμητοι, θεωρούν ότι δεν είναι ευάλωτοι, δεν έχουν εμπειρία (αυτοματισμούς) και η συμπεριφορά και οι στάσεις τους επηρεάζονται από τους συνομηλίκους τους.
- Η **αυτο-αξιολόγηση** και η κατάλληλη **επισήμανση των προσωπικών ορίων** και των περιορισμών που τίθενται από τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας είναι κρίσιμα στοιχεία της εκπαίδευσης.
- Στην εκπαίδευσή τους θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην **αποφυγή του κινδύνου**.

Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Η συμπεριφορά σε ατομικό επίπεδο **επηρεάζεται** από τις **υποκειμενικές αντιλήψεις** για τις επικρατούσες στάσεις και τη συνήθη συμπεριφορά.

Οι εξειδικευμένες εκστρατείες ενημέρωσης αποσκοπούν:

- στην ενίσχυση της επίγνωσης για την **αξία της ασφαλούς συμπεριφοράς,**
- και στην **αλλαγή των στάσεων** και των **λαθεμένων αντιλήψεων** σχετικά με την κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά και την επικρατούσα συμπεριφορά.

Για τον σωστό σχεδιασμό των εκστρατειών είναι αναγκαίο να προηγηθούν **σχετικές έρευνες** και να **διαμορφωθούν τα κατάλληλα μηνύματα.**

Προϋποθέσεις επιτυχίας δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

- η ομάδα-στόχος και ο τελικός σκοπός είναι σαφώς προσδιορισμένα
- τα μηνύματα και ο τρόπος μετάδοσής τους είναι κατάλληλα και αποτελεσματικά για τον σκοπό και την ομάδα-στόχο
- τα μεταδιδόμενα μηνύματα να προσελκύουν το ενδιαφέρον της ομάδας
- παρέχουν νέες - μη γνωστές πληροφορίες και αναφέρονται στην επιθυμητή συμπεριφορά
- μέρος ευρύτερου προγράμματος δράσεων με στόχο τον περιορισμό της συγκεκριμένης συμπεριφοράς
- έχουν διάρκεια και επαρκή χρηματοδότηση για έρευνα, σχεδιασμό και πιλοτική εφαρμογή και συνδυάζονται με αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους

Ενίσχυση της εκπαίδευσης υποψηφίων οδηγών

Θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση στοχευμένες:

- στην **αναγνώριση εμφανών και μη εμφανών κινδύνων** στο οδικό και κυκλοφοριακό περιβάλλον,
- στη **ρεαλιστική εκτίμηση των ικανοτήτων (αυτογνωσία)** του αρχάριου οδηγού,
- στην αποφυγή ανάπτυξης **υπερβολικής αυτοπεποίθησης**
- την αποφυγή **καταστάσεων που ενέχουν κινδύνους**

Το θεωρητικό μέρος θα πρέπει να αποτελέσει υπόβαθρο γνώσης και παρότρυνσης **για συγχωρητική οδηγική συμπεριφορά**, ιδιαίτερα σε σχέση με τους ευάλωτους χρήστες.

Εκπαίδευση και ηλικιωμένοι οδηγοί

- Η σημασία της εκπαίδευσης των οδηγών μεγαλύτερης ηλικίας έγκειται κυρίως στο ότι διευκολύνει τη **λήψη ασφαλών αποφάσεων**.
- Η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει οδηγούς μεγαλύτερης ηλικίας να **κατανοήσουν τους περιορισμούς τους και την ανάγκη προσαρμογής** της συμπεριφοράς τους, να τους κινητοποιήσει να αποφεύγουν επικίνδυνες καταστάσεις και να τους **καθοδηγήσει** ώστε να πάρουν κατάλληλες αποφάσεις για την οδήγηση.
- Η **ευαισθητοποίηση** των οδηγών πρέπει να γίνεται έγκαιρα ώστε να είναι **προετοιμασμένοι** για τις αλλαγές που επέρχονται με την ηλικία και επηρεάζουν την οδήγησή τους.

Εκπαίδευση και ηλικιωμένοι οδηγοί - Αυτοαξιολόγηση

Οι ηλικιωμένοι οδηγοί **μπορεί να βοηθηθούν ιδιαίτερα μέσω της αυτοαξιολόγησης.**

Βοηθήματα εκπαίδευσης και αυτοαξιολόγησης, **κατάλληλα σχεδιασμένα**, μπορεί να έχουν θετικά αποτελέσματα ως προς τους στόχους τους (ενίσχυση γνώσης/επίγνωσης και παρότρυνση για προσαρμογή).

Περιορισμοί των βοηθημάτων αυτοαξιολόγησης:

- Δεν αναμένεται να χρησιμοποιηθούν όπως είναι επιθυμητό από οδηγούς με σοβαρά προβλήματα στις γνωστικές λειτουργίες τους και οι οποίοι τα έχουν σε μεγάλο βαθμό ανάγκη.
- Προϋποθέτουν ειλικρινείς απαντήσεις. Μη ρεαλιστικές απαντήσεις μπορεί να οδηγήσουν σε μη κατάλληλη ανάδραση.

Εκπαιδευτικό υλικό για ηλικιωμένους οδηγούς

- αναφέρεται στις απαιτήσεις του έργου οδήγησης και στην επιρροή της εξασθένησης των λειτουργικών ικανοτήτων στην οδήγηση
- περιλαμβάνει πληροφορίες ως προς το πώς θα ανταπεξέλθουν σε συγκεκριμένες καταστάσεις ή πως θα τις αποφύγουν
- υπογραμμίζει τα πλεονεκτήματα ασφαλών πρακτικών
- υπογραμμίζει ότι η ασφαλής και υπεύθυνη οδήγηση ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των σημαντικών προσώπων στο κοινωνικό και οικογενειακό τους περιβάλλον
- προτρέπει τους οδηγούς να απευθύνονται σε επαγγελματίες (γιατρούς, εκπαιδευτές) για τις ανησυχίες τους σχετικά με την οδήγηση
- παρουσιάζει τις δυνατότητες για ασφαλείς μετακινήσεις, εναλλακτικές της οδήγησης

Ηλικιωμένοι οδηγοί - τα επόμενα βήματα

- Η πρόσφατη νομοθεσία που προβλέπει περιοδική διοικητική ανανέωση αδειών οδήγησης μπορεί να αποτελέσει πλατφόρμα για **ανάπτυξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης** και για **εισαγωγή μέτρων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης** σε θέματα ασφαλούς οδήγησης και ασφαλών μετακινήσεων.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων **εκπαίδευσης** που θα περιλαμβάνουν **θεωρητική** εκπαίδευση σε συνδυασμό με **πρακτική** εξάσκηση και δυνατότητα αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.
- Οι **Ασφαλιστικές Εταιρείες** μπορεί να έχουν ένα θετικό ρόλο στη προσπάθεια αυτή με την παροχή κινήτρων στους μεγαλύτερους σε ηλικία οδηγούς για τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ηλικιωμένοι οδηγοί - τα επόμενα βήματα

- Μεγάλης σημασίας είναι η **προστασία των οδηγών με μειωμένη ικανότητα αυτοπεριορισμού και προσαρμογής**: άτομα με άνοια ή ήπια νοητική υστέρηση.
- Σε αυτή την κατεύθυνση ένα διεθνώς επιτυχημένο μέτρο είναι η **κατά στάδια αξιολόγηση της ικανότητας οδήγησης**.
- Η σχετική ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση του οικογενειακού περιβάλλοντος και των επαγγελματιών υγείας είναι αναγκαία: έχουν σημαντικό ρόλο στην **έγκαιρη αναγνώριση** των αρχικά μικρών αλλαγών στην οδήγηση που μπορεί να γίνουν όλο και πιο προβληματικές με την πάροδο του χρόνου.

Εσπερίδα ΣΕΣ: Εκπαίδευση και Οδική Ασφάλεια

Αθήνα, 27 Νοεμβρίου 2013

Η Εκπαίδευση Οδικής Ασφάλειας στο Στρατηγικό Σχέδιο για τη βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας στην Ελλάδα, 2011 – 2020

Σοφία Βαρδάκη

Δρ. Αγρονόμος και Τοπογράφος Μηχανικός ΕΜΠ, Συγκοινωνιολόγος

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Τομέας Μεταφορών & Συγκοινωνιακής Υποδομής